

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 15/2000 vp

Hallituksen esitys arpajaislaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä helmikuuta lähettäessään hallituksen esityksen arpajaislaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 197/1999 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jouni Laiho, sisäasiainministeriö
- johtaja Rauno Anttila, opetusministeriö
- kirjastonjohtaja Marketta Ryömä-Reittu, Näkövammaisten kirjasto
- toimistopäällikkö Olli Paikkala, Raha-automaattiyhdistys

- hallintojohtaja John Eric Westö, Suomen Kansallisopera
- puheenjohtaja Risto Ruohonen, Taiteen Keskustoimikunta
- toimistopäällikkö Päivi Romanov, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- toimitusjohtaja Matti Ahde, Veikkaus Oy
- puheenjohtaja Harri Wessman, Forum Artis ry
- pääsihteeri Vesa Mauriala, Nuorisosiain neuvottelukunta
- yhteyspäällikkö Kerstin Ekman ja edunvalvontajohtaja Mauri Oksanen, Suomen Liikunta ja Urheilu ry
- kehittämisspäällikkö Hannu Kareinen, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry
- toimitusjohtaja Pentti Lappalainen, Näkövammaisten Keskusliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esitys sisältää ehdotuksen uudeksi arpajaislaiksi. Lakiesitykseen sisältyvät keskeiset säännökset arpajaisten toimeenpanosta ja toimeenpanon valvonnasta, arpajaisten tuottojen tilittämisestä ja käyttötarkoituksista sekä tuottojen käytön valvonnasta.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskeva yleissäännös, jonka mukaan arpajaiset saisi toimeenpanna vain

yleishyödyllinen yhteisö varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen.

Arpajaiset määriteltäisiin tyhjentävästi laissa. Lain soveltamisalaan kuuluisivat kaikki sellaiset arpajaiset, joihin osallistutaan vastiketta vastaan ja joissa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton.

Laissa määriteltäisiin tyhjentävästi sallitut arpajaisten toimeenpanomuodot. Arpajaisten toimeenpano muulla tavoin olisi rangaistavaa. Arpajaisia ei saisi toimeenpanna siten, että niihin osallistutaan velaksi tai panttia vastaan.

Arpajaisten toimeenpano olisi edelleen pääsäännön mukaan luvanvaraista. Tavara-arpajaisten toimeenpanoon annetussa luvassa voitaisiin määrätä, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanosta vastaisi luvan saajan sijasta tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanija. Määräys voitaisiin antaa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetussa laissa tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle, yhteisölle tai säätiölle.

Rahapelitoiminnan tuottojen käyttötarkoitukset luettelaisiin tyhjentävästi laissa. Tavara-arpajaisilla, bingopelillä, arvauskilpailuilla ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämisellä hankitut varat saataisiin käyttää vain luvassa määrättyyn tarkoitukseen.

Euroopan yhteisön lainsäädäntöön ei sisälly nimenomaisesti arpajaisia koskevia säännöksiä, vaan arpajaisista säädetään kansallisesti. Lakiehdotuksella ei ole liittymäkohtaa Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen.

Rahapelien tuotot ehdotetaan otettavaksi vuosittain valtion talousarvioon. Tämän vuoksi ehdotettujen lakien olisi tultava voimaan talousarviovuoden alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Sivistysvaliokunta on tässä lausunnossaan keskittynyt sen toimialaan kuuluvien kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön kannalta keskeisten rahapelitoiminnan tuottoa ja sen käyttöä koskeviin kysymyksiin.

Perustuslakivaliokunta on hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 23/2000 vp) katsonut, että nykyinen menettely, jonka mukaan rahapelitoiminnan tuottojen käytöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella, asiallisesti rajoittaa eduskunnalle perustuslain mukaan kuuluvaa budjettivaltaa. Valiokunnan mielestä tuoton jakamisesta laissa mainittujen käyttötarkoitusten kesken olisi ehdotettua asianmukaisempaa säätää lailla tai jättää asia eduskunnan vuosittaisessa budjettimenettelyssä päätettäväksi. Perustuslakivaliokunta on puoltanut säännösten ottamista asiasta lakiin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että jakosuhteista säädetään erillisellä lailla eikä esimerkiksi arpajaislakiin sijoitettavin säännöksin. Tämä on tärkeää sen vuoksi, että jakosuhteista säädetäessä säädetään samalla kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan keskeisimmästä rahoitusjärjestelmästä. Veikkausvoittovarot kattavat yhteenlaskettuina 79 prosenttia näiden toimialojen rahoituksesta. Myös tieteen rahoituksessa veikkaus-

voittovaroilla on merkittävä osuus. Tämän perusteella valiokunta ehdottaa, että hallintovaliokunta esittää uuden veikkausvoittovarojen jakosuhteita koskevan lain hyväksymistä. Tällöin myös arpajaislain 17 §:n 1 momenttia tulee muuttaa vastaavasti.

Valiokunta kiinnittää huolestuneena huomiota siihen uhkaan, joka aiheutuu Oy Veikkaus Ab:n toimialalla koko ajan kiristyvistä kilpailusta. Kilpailu saattaa johtaa siihen, että liiketoiminnan kasvu pysähtyy ja veikkausvoittovaroista rahoitettavien toimialojen perusrahoitus vaarantuu. Erityisesti yksinoikeusjärjestelmämme ulkopuolisten raha-arpajaisten toimeenpanijoiden yritykset tunkeutua Suomen markkinoille merkitsevät pahimmillaan todellista vaaraa tieteen, taiteen, urheilun, liikuntakasvatuksen ja nuorisonkasvatustyön toimintamahdollisuuksiin. Valiokunta pitää välttämättömänä säilyttää ennen kaikkea rahapelien yksinoikeusjärjestelmä. Tämän periaatteen on myös EY-tuomioistuin viimeaikaisissa ratkaisuisaan vahvistanut.

Valiokunta kiinnittää huomiota arpajaislakiehdotuksessa oleviin tavara-arpajaisia koskeviin säännöksiin. Ns. pienarpajaisilla voi olla tärkeä osa erityisesti paikallistason yhdistysten, muun muassa urheiluseurojen, varainhankinnassa. Sen vuoksi sivistysvaliokunta katsoo, että

hallintovaliokunta arpajaislainsäädännön kokonaisuutta tarkastellessaan hyväksyisi tavara-arpajaisia koskevat säännökset niin, ettei säännöksillä luoda liiallista byrokratiaa ja siten tarpeettomasti haitata yhdistysten varainhankintaa.

Valiokunta on keskustellut myös naisjärjestöjen esityksestä, jonka mukaan arpajaislainsäädännön uudistamisen yhteydessä tulisi raha-arpapeliin tuotonjakokohteita laajentaa siten, että myös naisjärjestöjen toiminnan tukeminen otettaisiin jakokohteeksi. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että naisjärjestöt ovat saaneet vuosittain tukea veikkausvoittovaroista harjoittamaansa toimintaa varten. Veikkausvoittovaroja, kuten muitakaan rahapeli-toiminnan tuottoja ei tulisi jakaa sen perusteella, ketkä toimintaa harjoittavat, vaan avustuksen antamisen tulisi perustua tuettavan toiminnan yleishyödylliseen perusteeseen toiminnan harjoittajien sukupuolesta riippumatta. Hallituksen esityksen perusteluissa mainituista syistä valiokunta on päättänyt kannattamaan sitä, että naisjärjestöt saisivat edelleen veikkausvoittovaroista tukea harjoittamansa toiminnan perusteella. Valiokunta pitää naisjärjestöjen toimintaa tasa-arvon edistämiseksi kuitenkin merkittävänä ja on huolestunut siitä, että niiden rahoitusta ei ole pysyvästi järjestetty. Eduskunta esimerkiksi on useana vuonna joutunut puuttumaan talousarvioesityksen yhteydessä naisjärjestöjen määrärahoihin, koska hallituksen esitykset ovat olleet tältä osin riittämättömiä. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että naisjärjestöjen rahoitus saadaan kesävalle pohjalle.

Yksityiskohtaiset perustelut

8. Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipeliin tuoton käyttämisestä (Uusi lakiehdotus)

1 §. Valiokunta ehdottaa pykälässä säädettäväksi veikkausvoittovarojen jako-osuuksista eri edunsaajien kesken. Saadun selvityksen, mm. asiantuntijakuulemisen, perusteella valiokunnan ehdottamat jakosuhteet ovat laajasti hyväksytyt. Näin ollen valiokunta on päättänyt ehdot-

tamaan, että urheilun ja liikuntakasvatustyön osuus olisi 25, nuorisonkasvatustyön 9, tieteen 17,5 ja taiteen osuus 38,5 prosenttia veikkausvoittovarojen vuotuisesta tuotosta. Ottaen huomioon valiokunnan ehdottaman voimaantulosäännöksen siirtymäajan valiokunta toteaa, että kirjastojen lakisääteisiin menoihin käytettävät veikkausvoittovarat eivät muuta edellä mainittuja jakosuhteita, vaan voittovarat jaetaan pykälässä säädetyssä suhteessa sen jälkeen, kun kirjastojen määrärahat on ensin vähennetty.

Kuten hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan, veikkausvoittovarojen kohdentamistarpeet voivat eri aikoina vaihdella merkittävästi. Kun valiokunta ehdottaa jakosuhteiden säätämisestä pykälässä, se samalla ehdottaa, että 10 prosenttia voittovaroista jätetään erikseen talousarviossa päätettäväksi. Tämä mahdollistaa osaltaan erilaisten kohdentamistarpeiden huomioon ottamisen vuosittain.

2 §. Pykälässä säädetään lain voimaantulosta. Pykälän 2 momentissa valiokunta ehdottaa, että kirjastojen valtionosuudet siirretään yleisistä budjettivaroista katettaviksi 10 vuoden siirtymäkauden aikana.

Valtiontalouden säästötoimenpiteinä on kirjastojen lakisääteisiä valtionosuuksia siirretty veikkausvoittovarojen tuotosta rahoitettaviksi vuodesta 1994 lähtien niin, että vuoden 2001 talousarviossa alle 10 prosenttia valtionosuuksista katetaan yleisillä budjettivaroilla. Valtiontalouden tilanteen parantuessa eduskunta on useassa yhteydessä kiinnittänyt huomiota siihen, että lakisääteiset menot tulisi kattaa yleisillä budjettivaroilla. Eduskunta hyväksyi vuoden 2000 valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä lausuman, jossa edellytettiin hallituksen laativan suunnitelman, jonka mukaisesti nyt Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista rahoitettavat lakisääteiset valtionosuudet siirretään yleisistä budjettivaroista katettaviksi.

Valiokunnan ehdotus merkitsee sitä, että kirjastojen valtionosuuksia siirrettäisiin vuosittain lisää noin 50 miljoonalla markalla veikkausvoittovaroista yleiseen budjettiin. Vuoden 2002 osalta ehdotus merkitsisi, että valtionosuuksiin

myönnettävien määrärahojen ollessa vuoden 2001 tasolla, noin 70 miljoonaa markkaa tulisi kattaa yleisistä budjettivaroista.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että hallintovaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty, ja

että hallintovaliokunta esittää uuden 8. lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavasti:

8.

Laki

raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Arpajaislain (/) 17 §:n 1 momentissa tarkoitetusta tuotosta käytetään vuosittain urheilun ja liikuntakasvatustyön edistämiseen 25, nuorisonkasvatustyön edistämiseen 9, tieteen edistämiseen 17,5 ja taiteen edistämiseen 38,5 prosenttia sekä jäljelle jäävä osa edellä mainittuihin tarkoituksiin sen mukaan kuin vuosittain valtion talousarviossa päätetään.

2 §

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta .*

Sen estämättä, mitä 1 §:ssä säädetään, kirjastolaissa (908/1998) tarkoitettuihin valtionosuuksiin voidaan käyttää raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotosta vuonna 2002 enintään 85 prosenttia, vuonna 2003 enintään 75 prosenttia, vuonna 2004 enintään 65 prosenttia, vuonna 2005 enintään 55 prosenttia, vuonna 2006 enintään 45 prosenttia, vuonna 2007 enintään 35 prosenttia, vuonna 2008 enintään 25 prosenttia, vuonna 2009 enintään 15 prosenttia ja vuonna 2010 enintään 5 prosenttia kirjastojen valtionosuuksiin asianomaisena kalenterivuonna yhteensä myönnettävistä määrärahoista.

Helsingissä 12 päivänä joulukuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Osmo Puhakka /kesk
vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Leena Rauhala /skl
jäs.	Tapio Karjalainen /sd	Säde Tahvanainen /sd (osittain)
	Tanja Karpela /kesk (osittain)	Ilkka Taipale /sd (osittain)
	Jyrki Katainen /kok	Irja Tulonen /kok
	Inkeri Kerola /kesk	Unto Valpas /vas
	Irina Krohn /vihr	Pia Viitanen /sd
	Markku Markkula /kok	vjäs. Lauri Oinonen /kesk.
	Margareta Pietikäinen /r (osittain)	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.